

Podiumkunsten

Redactioneel Boekman 71

Anita Twaalfhoven

Cabaretière Jasperina de Jong begon haar voorstelling in het Haagse Congresgebouw eind jaren zeventig met de vraag of de toeschouwers soms met één auto waren gekomen. Die opmerking is niet langer van toepassing op het cabaret, maar zou wél naar de gesubsidieerde podiumkunsten kunnen verwijzen.

Deze *Boekman* verschijnt ter gelegenheid van het 60-jarig bestaan van de Vereniging van Schouwburg- en Concertgebouwdirecties (VSCD). Dit jubileum valt samen met een periode van onrust in de gesubsidieerde podiumkunsten. Er komt steeds minder publiek naar de voorstellingen kijken. De meeste mensen gaan liever naar de musical *Tarzan*, het cabaret van Najib Amhali of een concert van René Froger dan naar een voorstelling van Dood Paard, Krisztina de Châtel of De Nationale Reisopera. Het in september 2006 verschenen rapport *UIT! Naar gesubsidieerde podiumkunsten met een nieuw élan* constateert dat het aandeel van de rijksgesubsidieerde podiumkunsten op de podia van de VSCD is gedaald tot een dieptepunt van twaalf procent.

De oorzaak van deze daling is een mismatch tussen vraag en aanbod. Er is te veel kwetsbaar, kleinschalig en experimenteel en te weinig kwalitatief voldragen en grootschalig aanbod. Met het rapport *Innoveren, participeren!* presenteerde de Raad voor Cultuur maart 2007 een nieuwe basisinfrastructuur die het tij moet keren. Nederland wordt verdeeld in zeven landsdelen, en grof geschetst krijgt elk landsdeel minimaal een eigen toneelgezelschap, een eigen dansgroep, een eigen jeugdtheatergezelschap, een eigen orkest en een eigen productiehuis. Deze spreiding van kunstinstellingen over het land moet ervoor zorgen dat op de lange termijn in elk deel van Nederland hoogwaardige podiumkunst te zien is. Aanbod, afname, opleiding, ontwikkeling, doorstroming en uitwisseling moeten in dit ideale plaatje vloeiend in elkaar gaan overlopen. De instellingen waarvoor geen plek is in deze structuur moeten zich voor vierjarige of projectsubsidies wenden tot een nieuw Fonds voor Muziek, Dans en Theater.

Hoe ideaal is dit nieuwe theaterlandschap eigenlijk? Het lijkt een doeltreffend plan, maar de grote valkuil schuilt in de vraag hoeveel geld ervoor beschikbaar zal zijn. In het advies van de Raad voor Cultuur is geen sprake van bezuinigingen, maar in het regeerakkoord wel degelijk. Hedy d'Ancona, voorzitter van de commissie die het rapport *UIT!* samenstelde, schrijft in deze *Boekman*: 'Waarom de minister, die nota bene de kabinetsslogan van "het luisterend oor" van harte onderschrijft, al bij zijn entree de podiumkunsten verraste met een ophanden zijnde bezuiniging

van zo'n vijftig miljoen euro met daar bovenop nog een deel van de algemene subsidiekorting, is raadselachtig.' Hij had zich beter eerst eens kunnen verstaan met de betrokkenen, vindt zij. 'Dan had hij ook zijn oplossing voor die bezuiniging, de toepassing van het profijtbeginsel door het verhogen van de toegangsprijzen, achterwege kunnen laten.'

Simon van den Berg legt de vinger op een andere zere plek: 'Let wel: het debat gaat niet over de kunst, maar over het publiek', schrijft hij. Het is volgens hem de vraag of dit de juiste weg is naar een oplossing. Misschien is de nieuwe structuur veel te star en rigide voor de nieuwe generatie theatermakers, die juist graag buiten de gebaande paden treedt.

In een serie essays over de diverse disciplines in de podiumkunst laten critici hun licht schijnen op de 'hete hangijzers' in het toneel, het jeugdtheater, de dans, de opera, de popmuziek, de klassieke muziek, de musical en het cabaret. Zo vindt Sandra Kooke dat orkesten in hun zoektocht naar nieuw publiek zó ver door de knieën gaan dat ze op hun hurken uitkomen. Het is jammer dat programmeurs niet meer vertrouwen op de kracht en impact van klassieke muziek, schrijft zij. Willem Bruls stelt het negatieve imago van opera aan de kaak. 'De tijden dat de operabezoeker zich tevreden moest stellen met alleen Verdi, Puccini en Mozart zijn lang voorbij. Anno 2007 worden op hoog artistiek niveau opera's geproduceerd.'

In het 'lichtere genre' is geen sprake van een mismatch, hier stroomt het publiek juist massaal toe. Bianca Bartels en Rinske Wels ontrafelen het geheim achter het succes van de musical en het cabaret, en André Nuchelmans schetst de groeistuipe van de populaire poppodia.

Andere auteurs nemen de rol van de theaterkritiek, theaterwetenschap en de theaterwerkplaatsen onder de loep. Niek vom Bruch geeft een voorzet op zijn promotieonderzoek naar de

vraag hoe werkplaatsen zich kunnen ontwikkelen tot broedplaatsen voor podiumkunstprojecten – een onderzoek waar de bestaande en nieuw op te richten productiehuisen in de basisinfrastructuur hun voordeel mee kunnen doen.

Als het gaat om de toekomstige relatie tussen podiumkunst en publiek blijven de schouwburgdirecteuren een sleutelrol spelen. In een serie interviews vroeg de redactie van *Boekman* hun hoe zij omgaan met het dilemma van artistieke idealen en volle zalen. Je moet vertrouwen kweken, zodat het publiek ook 'in het diepe durft te springen', vindt Nel Oskam van de Goudse Schouwburg. Fotografe Wietske van de Klundert brengt de podia waar vraag en aanbod elkaar beter moeten leren kennen theateraal in beeld.

De Tweede Kamer heeft eind april ingestemd met de wetswijziging die het nieuwe subsidie-stelsel mogelijk moet maken. Maar tussen het ter perse gaan van deze *Boekman* en de aanvang van een nieuwe cultuurplanperiode kan er nog veel ten goede of ten kwade veranderen. Eén ding lijkt zeker: de podiumkunsten gaan andere tijden tegemoet.